

## UNIVERSITETET I TROMSØ - 10-ÅRS JUBILEUM

ONSDAG 1. SEPTEMBER 1982

Ærede forsamling,

Det er en både stor og særegen glede å få lov til å være med på å feire det første jubileum for Universitetet i Tromsø. Dette markerer jo en kulturbegivenhet av vidtgående direkte og indirekte betydning for hele den nordligste del av Norge - og for landet i det hele. Dessuten vil studenten i meg få takke for alle de impulser dette møtet gir.

Vi feirer et 10-års jubileum. Men ideen om et universitet i Tromsø er meget eldre, like gammel som Tromsø Museum. Lenge ble den likevel regnet som for fantasifull. Den første mer løfterike videreføring av tanken kom ikke før man fikk den samlede utredning om utbygging av universiteter og høyskoler, som ble avgitt i 1961. Komiteen ville knytte Museet og Nordlysobservatoriet inn i det landsomfattende universitets- og høyskolesystem. Men den mente at man som et første skritt burde gjøre dette gjennom en formell tilknytning til det nye universitetet i Trondheim, som komiteen foreslo organisert.

Gjennombruddet for tanken om et fullverdig universitet i Tromsø skjedde derfor først under departementets behandling av komiteutredningen, og etter at

Stortinget sterkt hadde sluttet opp om tanken om et universitet i Nord-Norge. Resultatet ble at man i 1963 fikk en komite til å "Utrede mulighetene for høgre undervisning og utvidet forskning i Tromsø". Det ble av stor betydning for saken at en av norsk universitetslivs mest fremsynte og realistiske menn, professor Johan T. Ruud, påtok seg ansvaret for å lede dette utredningsarbeid.

Jeg kan kanskje få nevne at jeg fikk anledning til å følge den efterfølgende avgjørende politiske del av dette universitets tilblivelse som regjeringsmedlem, og minnes spesielt daværende Kirke- og undervisningsminister Kjell Bondeviks engasjement for saken. Det gir en inspirerende bakgrunn for studiet av de resultater som vi kan feire idag. Den heder som den gamle høvding nettopp mottok, er sannelig usedvanlig vel fortjent, og vil glede mange.

Regjeringens proposisjon om opprettelse av Universitetet i Tromsø ble lagt frem i 1967. Stortingets enstemmig vedtak ble så fattet i 1968. Forsåvidt kunne det være fristende å gratulere med 14-års jubileet. Men det er idag det er 10 år siden de første studenter ble immatrikulert her. Og det må være et rimelig utgangspunkt for tidsregningen; før og efter universitetets åpning.

Året efter stortingsvedtaket oppnevnte så Kongen, man kan si under sterk inflytelse av herr Ruud, et interimstyre, som fikk til oppgave å planlegge og utvikle

universitetet inntil det hadde fått et slikt omfang at det selv kunne rekruttere medlemmer til sine styringsorganer. Samme år som professor Peter F. Hjort påtok seg å være formann fikk universitetet sin første administrasjonssjef, Willy Haugli.

Det er ingen overdrivelse å si at nettopp disse to har svært mye av æren for den vellykkede gjennomføring av Stortingets vedtak om et universitet i Tromsø. De bar planleggingsarbeidet og rekrutteringsarbeidet de første årene på sine skuldre, og det er i særlig grad deres fortjeneste at unge lovende og dyktige vitenskapskvinner og - menn, med de nødvendige ambisjoner, og uunnværlig teknisk personale av mange slag, lot seg overbevise om at de skulle reise til Tromsø for å være med på å bygge opp et helt nytt og mer spennende universitet.

Jeg skal ikke trette med noen detaljert oversikt over de forskjellige trinn i den videre utviklingen frem mot den første immatrikulering i 1972, - men bare minne om at Universitetet i Tromsø høsten 1972 hadde 354 stillinger, inkludert Museet og Nordlysobservatoriet. Det er derfor ingen overdrivelse å si at universitetet allerede var en undervisnings- og forskningsinstitusjon av betydning, og et viktig innslag i helhetsbilledet av byen, da det kom så langt at man kunne immatrikulere det første ordinære kull studenter, den begivenhet som begrunner dagens jubileum.

I ettertid må man kunne si at det gikk en nesten oppsiktsvekkende kort tid fra Stortingets vedtak i 1968

til man hadde en veletablert institusjon for høyere utdanning i Tromsø.

Det er først og fremst to hovedideer som har båret frem tanken om et universitet i Tromsø: ønsket om å utvide universitetskapasiteten i Norge, og ønsket om å åpne for høyere utdanning og forskning i vår nordligste landsdel. Forutsetningen har videre hele tiden vært et universitet med faglig standard fullt på høyde med de øvrige universiteter, men der også de særlige muligheter som denne landsdel representerer spiller med i forskningsopplegg og utdanningstilbud.

Man startet opp med et forholdsvis beskjedent fagtilbud høsten 1972. Men man hadde altså klart å sette igang det som på den tid var verdens nordligste universitet. Det hadde jo som såvidt nevnt ikke manglet på advarende røster, ikke minst blant vitenskapsmenn, som ikke trodde det ville la seg gjøre å rekruttere skikkelig kvalifiserte fagfolk til et sted så langt borte fra andre vitenskapelige sentra, og med så lang og mørk vinter. Men når man nå i ettertid vil vurdere slike feilslåtte advarsler, må man i rettferdighetens navn ikke glemme at begrepet avstand var et helt annet da enn nå - det fjerne er kommet nær, både mentalt og i tid.

I alle fall var disse dystre spådommer gjort til skamme allerede ved den første immatrikulering. Det 10-året som er gått har vist at det både utdanningspolitisk og distriktpolitisk var riktig å legge et universitet til Nord-Norge. Det er understreket at det

foreløpig er et forholdsvis lite universitet hva studenttall angår. Og når det som universitet må ha et ganske stort fagtilbud, blir nok hver student her en del dyrere enn der hvor studenttallet er stort. Men studentstatistikken viser både hvor studentene kommer fra og hvor kandidatene slår seg til når de er ferdig med sin utdanning. Denne statistikken bekrefter at universitetet er en kraftkilde i landsdelen også på denne måten. Sett i slikt perspektiv, tør jeg trygt forutsi at investeringene i Universitetet i Tromsø vil komme til å stå seg godt sammenlignet med en rekke andre prosjekter som det er satset på.

Det var hyggelig å høre rektors uttalelse om at <sup>hittil</sup> "hvilket" har politikerne stort sett holdt sine løfter. I forbeholdet "stort sett" ligger vel likevel at de forutsetninger som Stortinget satte i vedtaket fra mars 1968 nok ikke er helt innfridd. Det er dessverre ikke uvanlig at politiske organer overvurderer sin evne til å gjennomføre store løft i tilfredsstillende tempo. Men langt på vei har de forskjellige spørsmål i denne sak funnet sin løsning, eller vi ser løsningen ikke alt for langt fremme. Tallet på ansatte er omtrent som planlagt, studenter kan universitetet motta flere av, og fagbredden er forholdsvis stor.

Det er ikke blitt noen utbygging av faget odontologi. Men det kan man nok bare være glad for, siden vi nå er i gang med å redusere opptaket til dette studium ved universitetene i Oslo og Bergen, blant annet som følge av en bedring i tannhelsen som det er vanskelig å beklage.

Et viktig fag for virksomheten i kyst-Norge - fiskerifag er utviklet ved og har fått sin plass ved Universitetet i Tromsø. Kandidatene fra dette studium har uten problemer kunnet gå ut i arbeidslivet etter endt utdanning. Ikke minst i nordnorsk fiskerivirksomhet har de funnet sin arbeidsplass. Institutt for fiskerifag har nådd å markere seg både i utdannelses- og forsknings-sammenheng, og med de problemer fiskerinæringen står overfor er det viktig at det er god rekruttering til dette fagfeltet.

Universitetet i Tromsø har allerede rukket å sende ut i arbeidslivet flere kull leger, ikke minst til glede og trygghet for landsdelen. Det bekrefter teorien om at en utdannelseinstitusjon har særlig positive ringvirkninger i området på mer enn en måte.

Med sin spesielle beliggenhet og tradisjon har forskningen her nord tiltrukket seg internasjonal oppmerksomhet på flere felter. Sett med nærbriller er det kanskje særlig grunn til å nevne forskningsprosjektene om forskjellige sider ved helsetilstanden i Nord-Norge og pedagogisk forskning om læreforhold og lærersituasjonen. Det er her tale om prosjekter hvis resultater alt har hatt sine signalvirkninger innenfor kosthold og utdanning.

Universitetet i Tromsø har ikke rent lite ressurser til forskning og utdanning. Det er viktig at disse ressurser kan brukes på en elastisk måte, slik at ikke universitetet stagnerer selv om budsjettene ikke kan vokse i samme takt som tidligere. Dette er en vanskelig

oppgave. Men vi har noen vanskelige år foran oss, hvor viljen og evnen til omprioritering vil bli viktigere enn kanskje noen gang tidligere.

Dette er en utfordring til de fleste av verdens universitets- og andre forsknings- og utdanningsmiljøer. Man må styrke evnen til omprioritering, for å kunne satse sterkere på de feltene der behovene og mulighetene vokser raskest. Hvis den indre fordeling av ressursene mellom de ulike oppgaver fryses fast, vil det åpne for relativ tilbakegang på felter av særlig fremtidsinteresse. Selv om veksten skulle bli mindre overalt i den mest utviklede del av verden, vil nemlig noen vitenskapelige institusjoner klare omstillinger til større vekt på nye felter. Derved vil de skyve i bakgrunnen de institusjoner som ikke makter slike omprioriteringer. Et nytt miljø som Tromsø har kanskje større muligheter for slik produktiv elastisitet enn mange andre, når man kommer så langt at slike behov melder seg.

Jeg hørte med interesse i TV igår noen korte betraktninger om at dette universitetet ble startet i rette tid. Jeg ville tro at det var meget gunstig for det nye universitetet at det kunne starte opp i en periode hvor myndighetene hadde forholdsvis gode bevilgningsmessige muligheter. Den positive interesse som universitetet - etter at det først var vedtatt - ble møtt med både i nord og sør, og en dyktig og effektiv ledelse av arbeidet i Tromsø, har gitt bemerkelsesverdige resultater.

Men etableringen av universitetet har også ført med seg utbygging og økt i virksomhet i Tromsø-området langt ut over det som skjer på selve universitetet. Dette har også vært til styrke for landsdelen, selv om noen kanskje vil si at det i blant samtidig har medført problemer. Etterhvert har det vært nødvendig å redusere noe på utbyggingsfarten, og å ta løftene over noe lengre tid. For arbeidslivet i området har dette sikkert vært en fordel.

Også jeg vil gjerne få si noe få ord om den såkalte MI-saken, som Regjeringen i vår har funnet en løsning på. - nytt sykehusanlegg og plass for den kliniske medisinske undervisning. Det vil nå bli et noe mer oppdelt anlegg for disse funksjoner enn opprinnelig tenkt, og man har også funnet at anlegget kunne modereres noe.

Det kunne kanskje ha vært nærliggende å la det stå til på grunnlag av eldre planer, på tross av ny virkelighet. Men erfaringer fra andre landsdeler tyder på at det kunne ha gitt en nedstemmende "blå-mandag". Eventuelle forsikringer om at en så kostbar løsning ikke ville gå utover noe, ville være noe i likhet med å vedta politisk at  $2+2=3$ . Det var nødvendig å foreta en tilpasning av planene til nye informasjoner om fremtiden, for å sikre at man virkelig vil få det påkrevde anlegg, uten meget dyrere og mer forsinkende omlegninger underveis. Viktigste er likevel at man ved denne gjennomarbeidelse av utbyggingsplanene kan gi både regionen og universitetet et vel så tjenlig anlegg som det man tidligere tok sikte



på. Jeg er svært glad for å kunne regne med at saken om MI-anlegget nå er løst.

Universitetet i Tromsø er selvfølgelig ikke ferdig utbygget i løpet av de 14 år som er gått siden stortingsvedtaket. Mange løft gjenstår. Det vil fortsatt bli bruk for oppfinnsomhet og pågangsmot. Uløste oppgaver vil også stadig innebære en oppfordring til alle som har sin arbeidsplass ved universitetet - studenter og ansatte i alle kategorier - om å gjøre sitt for å gjøre forholdene bedre og resultatene av innsatsen større.

Høyere utdanning og forskning vil i fremtiden bli stadig viktigere for alle områder av samfunnslivet. Det er da av stor verdi at alle deler av landet kan stå rustet til best mulig å møte denne utfordring. Ved 10-års jubileet for Universitetet i Tromsø kan vi slå fast at det har lyktes å bygge opp til høy standard en institusjon for dette formål i Nord-Norge.

Men en viktig forutsetning for at virkningene av den kompetanse som bygges opp skal gi fullt utbytte for hele samfunnet, er at det blir tilstrekkelig god forbindelse mellom høyere utdanning og forskning på den ene side, og på den annen side det "levende livet", for å låne et uttrykk fra Isak Sellanrå. På dette feltet er fortsatt meget ugjort. Jeg har den tro at det unge vitenskapelige miljøet her i Tromsø kan finne nye veier også når det gjelder å nå fram med budskapet til mulige brukere, og håper at resultatene av arbeidet her kan bli til veiledning også andre steder.

Det er i det hele tatt med stor glede man merker seg den vilje til å gå nye veier som Tromsø-miljøet har vist, helt siden interimstyrets tiltredelse. Kanskje er den kontakt som er skapt noe av hemmeligheten bak den velvilje, interesse og positive nysgjerrighet som dette universitetet er møtt med både i landsdelen og landet for øvrig. Det er mitt ønske og håp for Universitetet i Tromsø at det skal ha med på veien videre den åpne imøtekommenhet og velvilje som det hittil har nytt godt av, ikke minst her nord, men også i hele resten av landet. Det vil nemlig borge for forskning i vekst og en undervisning som har kontakt med samfunnet.

Gratulerer med dagen og lykke til i årene som kommer!